

ŽIVE JASLICE

V ANDOVCI

STR. 5

DOŽIVETJE

PROSTORA V

TREH

MUZEJIH

STR. 7

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 7. januarja 2010 Leto XX, št. 1

Nagrada za porabsko pesem – priznanje za slovensko kulturo

Leta 1995 je madžarska vlada vöodebrala 18. december za Den manjšin. Kauli toga dneva organizirajo po cejlom rosagi svetešnje programe. Tisti lidgé pa skupine, štere so dosta naredile za svojo narodno manjšino, leko na te den nagrade (dijak) tō prejkvzemejo. Najvekša takša vála je nagrada »Za manjšine«, štero že 14 lejt vsikši december dobijo v Parlamenti tisti, šteri so dosta aldüvali za manjšinsko kulturo, šolstvo, cerkev ali medije.

Na Vogrskom 13 manjšin geste, nagrade „Za manjšine“ pa ne dobi vsikder vsikša narodnost. Letos je veuko valo leko v imeni *Mešanoga pevskoga zbora Avgust Pavel* prejkvzela voditelica *Marija Trifus*, štera že petdvajsti lejt pela zbor. Skupina je najstarejša kulturna skupina v Porabji, letos je doživela že 71 lejt. Zbor spejva slovenske pesmi v štiri glasaj, zvün porabski takše tō, štere so napisali znani slovenski skladatelji (zeneszerzök). V tej vnaugi lejtaj so zvün Slovenije v drügi rosagaj tō gorstaupili, na srečanji v Šentvidi spejvajo že od 1971. leta mau. V zbori je skor iz vsakše drüge držine na Gorenjom Siniki nekaj spejvo, gnesnaden odijo z drügi vesnic pa z Varaša tō. Skupina je začnila leta 1992 gorpřebüjati stare svete, cerkvene pesmi tō, od tistoga mau, pri mešaj ranč tak spejvajo. Vö so dali več kaset pa CD-nov. Za nagrado je zbor po bližanji 70. oblejtnici predlagala Državna slovenska samouprava, valo je skupina dobila vküper z rovačkimi kulturnim drüštvom »Veseli Gradiščanci«. Nagrade

Na sređji nagrajenci Laci Bajzek (predsednik), Marija Trifus (zborovodkinja) in Vera Gašpar (članica)

Nagrajenka Marija Kozar s Sombotelskimi spominčicami

je v imeni vlade prejkdau minister *Péter Kiss*, na svetki sta cüj bila predsednik države *László Sólyom* pa predsednik parlamenta *Béla Katona* tō.

Drüga prireditev kauli Dneva manjšin je Narodnostna gala, štero organizera Inštitut za madžarsko kulturo in ocenjevanje likovnih del (Magyar Múvelödési Intézet és Képzömüvészeti Lektorátus). Na tej galaj vsikšo leto prejkdajo priznanje (elismerés) »Pro Cultura Minoritatum Hungariae« ali »Za kulturo manjšin na Madžarskom«. Valo dobijo tisti, šteri so dosta naredili za čüvanje manjšinske kulturne erbe pa pomagali lüštvom med Karpatami tolerantno vküper živet. Letos je od Slovencev dobila priznanje *Marija Kozar Mukič*, etnologinja Muzeja Savaria v Somboteli. Nagrajenska je napravila razstavo o Slovencaj v varaškom muzeji. Več kak dvejstau pisanj pa šest knjig je o Slovencaj napisala, zvekšoga v dvej gezikaj. Knige za šaule je tō spisala. Že deset lejt organizera programe za Slovence v Somboteli (prireditev je kauli 200 bilau) kak predsednica manjšinske samouprave. Marijo Kozar je za priznanje predlagala Zveza Slovencev na Madžarskem. Na Narodnostni gali v Pešti se je nutpokazala po edna skupina od vsikše manjšine. Na lejpom programi so spejvale Sombotelske spominčice.

Konec leta 2009 je prineso Slovincam dvej veuki nagradi. Te dajo mauč tistim, šteri so je dobili, ka aj dale delajo pa gordrži jo slovensko rejč pa kulturo.

Tudi na generalnem konzulatu so se poslovili od starega leta

Tudi veleposlanica RS v Budimpešti Darja Bavdaž Kuret in državni sekretar pri Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boris Jesih sta se udeležila

in enotnosti. Sprejem, ki je bil popestren tudi s podelitvijo zahval in zborovskim petjem, je 17. decembra pripravil Generalni konzulat RS v Monoštru.

vencem za voljo in ponos, ki sta jih skozi desetletja vodila, da so tudi v težkih razmerah ohranili svoje slovenstvo, jezik in identiteto.

Prireditve sta popestrila dva pevska zbora. Najprej so pod vodstvom Marije Rituper skupaj nastopile števanovske in monoštrske ljudske pevke, nato pa je občinstvo z lepimi božičnimi pesmimi očaral Komorni pevski zbor Zveze Slovencev na Madžarskem pod vodstvom zborovodje Tomaža Kuharja.

Zborovodji in zborovodkinji je zahvalo, ki sta jo zaslužila s kulturno-umetniško dejavnostjo in trudom za ohranjanje tradicij, podelil državni sekretar pri Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boris Jesih.

»Najlepša stvar je, ko podeljemo nagrade, kot smo zdaj izročili zahvale obeh zborovodjema, ki žrtvu-

jeta svoj prosti čas, da bi delala to, kar je ostalim vseh

identiteto,« - je bil prepričan državni sekretar.

Sprejema so se udeležili tudi visoki gostje, med njimi veleposlanica RS v Budimpešti Darja Bavdaž Kuret, državni sekretar Boris Jesih in prva sekretarka veleposlaništva Ksenija Škrilec

sprejema, na katerem se je slovenska manjšina poslovila od starega leta in obenem počastila slovenski državni praznik, dan samostojnosti

Na začetku prireditve je navzoče pozdravila veleposlanica RS v Budimpešti Darja Bavdaž Kuret, ki je med drugim čestitala Porabskim Slo-

Zahvalo zborovodjema Mariji Rituper in Tomažu Kuharju je predal državni sekretar na Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu Boris Jesih

in kar pomaga Porabskim Slovincem pri ohranjanju kulture, obenem pa krepi

voletne čestitke.

Nikoletta Vajda

V adventi v Budimpešti

Slovenska samouprava v 18. okrožji Budimpešte vsako leto pripravi adventni program. Letos smo se 12. decembra, gda smo že dve svejčce vužgali na adventnom vejnci, zbrali v manjšinskem daumi, naj bi se tak nalačūvali na božič.

delalo predsedstvo cejlo leto. Ljudje so bili zadovolni z delom, zahvalili so se za programe in so nas spodbujali (bízattak), naj delamo tak tadala.

Po forumi je Pevska skupina Prekmurci znauvič prišla na oder. Skupina pet lejt dela. Pet

Madžarskem pa po cejlj Sloveniji. Letni koncert majo apriliša na Tišini ali indrik. Novembra pa majo program Pozdravimo prijateljstvo, te pozovejo tri druge skupine, letos so pozvali Komorni zbor iz Monoštra tō. Letos so spejvali na Občinski reviji pevski zborov v Murski Soboti, na Regijski reviji na Ptujju. Vsako leto junija dejo v Šentvid pri Stični na slovenski pevski tabor. Pri nas v Budimpešti so meli 300. nastop.

V programi so najprva spejvali pesem Slovenec sem. Potistim druge narodne pesmi. V drugom tali so svete pesmi spejvali. Ljudem se je sploj vidlo, nistar nim so skonze tō naprej prišle, dosta pa dugo so njim ploskali. Gda so Sveto nauč spejvali, so samo tiste male lučke gorejle, stere so bile na krispani pa s sterimi smo sobo gorokinčali. Skor si je vsakši briso skunze. S tau pesmijo so steli skončati svoj program, depa lüstvo je tak ploskalo, ka so ešče mogli zapeti. Predsednik se je lepau zahvalo pevcom za lejpi prog-

ram, ka so se vzeli za tau, ka so prinesli v tau velko mesto živo materno rejč. Gratulejro njim je za 300. nastop, želo ešče dosta, dosta nastopov, naj ohranijo te lejpe pesmi. Potistim je Mikla-

sloveli, duga paut je ešče čakala na nji do dauma.

Ešče gnauk se lepau zahvalimo nastopajočim za lejpi program. Mislim, ka tau srečanje se bo nadaljevalo. Zahvalimo našim

Pevska skupina Prekmurci

Program se je začno z javnim forumom (közmeghallgatás). Na forumi so nastopajoči, steri so prišli k nam iz Tišine v Sloveniji, tazospejvali slovenski himnus. Potistim je predsednik samouprave račun dau, ka je

pevcov umetniško vodi Alojz Švec, voditeu je pa Mirko Kuhar. Spejvajo narodne, umetne, božične pa pogrebne pesmi. Meli so nastope v Avstriji, Nemčiji, Švajci, na Češkem, Slovaškem, Poljskom, v Litvaniji, na

Del občinstva na adventnom programi

už mlajšom podaro sladkarije, odraslim pa fondan.

S predsednikom sva nota pokazala tiste navade, ka je v decemberi mamō (licija, božič pa friškanje na nauvo leto). Po programi smo malo pogostili lüstvo, pogovarjali smo se. Cajt je brž taodleto. Gostje so se po-

lidam tō, ka so prišli na javni forum, taprajli svoje mišljenje in so poglednili program. Naš program je finančno podprl Javni sklad za narodne in etnične manjšine.

Jože Karba
podpredsednik samouprave

OD SLOVENIJE...

Dan samostojnosti in enotnosti

Premier Borut Pahor je na državni proslavi ob dnevu samostojnosti in enotnosti dejal, da krize še zdaleč nismo premagali, da pa tudi kriza ni premagala nas in da obstaja realna možnost, da jo bomo premagali. Po njegovih besedah so bili ukrepi vlade podrejeni ambiciji, da Slovenijo izvlečejo iz krize bolj konkurenčno in bolj solidarno, kot je bila vanjo povlečena. V tem stremjenju sicer niso uspeli v celoti, a so kljub temu uspeli v tem letu pripeljati Slovenijo v spodbuden položaj, da lahko pospešeno gospodarsko okrevamo, je še dejal predsednik vlade. Na dan samostojnosti in enotnosti 26. decembra Slovenija obeležuje uradno razglasitev izida plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije pred 19 leti. Na plebiscitu, ki je bil izveden 23. decembra 1990, je 88,5 odstotka vseh volivcev in 95 odstotkov udeleženih na plebiscitu pritrdilno odgovorilo na vprašanje, ali naj Slovenija postane samostojna in neodvisna država.

Božične poplave

Napovedi Agencije za okolje o deževju so se za božič uresničile. Številne reke po Sloveniji so poplavljalne, najhujše so bile razmere v Posočju in na zgornjem Gorenjskem. Reka Soča je poplavlila in zaprla cesto Nova Gorica-Bovec, dosegla pa je rekordni pretok. Bohinj pa je bil zaradi poplavljenih cest nekaj časa odrezan od sveta. V zahodni Sloveniji je v treh dneh padlo od 100 do 300 litrov dežja na kvadratni meter, na območju Bovca in Bohinja pa blizu 500 litrov na kvadratni meter. Škoda zaradi poplav bo na Gorenjskem presegla tri milijone evrov, na Ajdovskem in Goriškem so narasle vode povzročile škodo predvsem na kmetijskih površinah, v Posočju in na Idrijskem pa bo škoda več.

SVETI TRIJE KRALJI - Trikralovo (6. januar)

S svetkom sveti trije kralovi ali trikralovim vsako leto zaključimo čas svetkov, štiri je bil z nami cejl mesec december. S trikralovim se konča »božična doba« ali dvanajsterodnevje. Na té den se spomnimo prihoda trej kralov Gašperja, Mihe (Menyhért) in Boltežarja (Boldizsár), štiri so se prišli poklonit novorojenomu božjomi sini, Jezušu. Cerkev té svetek imenuje tudi Gospodovo razglasenje ali epifanija (iz grščine **ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ** [epifania] ali teofanija, to je razglasitev boga (grško: **ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ** [theofania]), zatau ka so sveti trije kralji razglasili rojstvo božega sina. V ništarnij rosagaj na té den ne delajo. Tak je v Avstriji, Italiji, Španiji, Finskoj, Grčiji, na Cipri, v Romuniji, Litvi, Češkom in Slovaškon. V Sloveniji pa na Vogrskom je té den samo cerkveni svetek.

Sveto pismo od trej kralov nika dosta ne povej. Guči samo od učenjakov, modrih (bölcsek). Ne pravi, kelko jii je bilau, nej, kak njim je bilau ime. Evangelij pravi: *»Ko je bil Jezus rojen v Betlehemu v Judeji v dneh kralja Heroda, so prišli modri z Vzhoda v Jeruzalem in govorili: »Kje je ta, ki se je rodil kot judovski kralj? Videli smo namreč, da je vzšla njegova zvezda, in smo se mu prišli poklonit.«* (Mt 2, 1-2) Vörvanje v tau, ka so tau bili kralji, pa ka so bili glij trgé pa izvira iz premnogij legend. Ena legenda pravi celou, ka jii je bilo dvanajset. Njihovo število so določili glede na njihove tri darove. Približno v 6. stoletji so kralji dobili svoja imena tö: Gašper (Kasper), Miha (Melhior) in Boltežar (Baltazar). Ljudska umetnost jih je po svoje upodo-

bila tak, ka je eden Evropejec (bele kože) - Miha, eden Azijec (žute kože) - Gašper in eden (črne kože) - Boltežar.

Po armenskom ljudskom izročili (örmény néphagyomány) naj bi Melhior prišo iz Perzije, Baltazar iz Indije, Gašper pa iz Arabije. Gašper naj bi biu eške fejest mladi, Boltežar vözraščeni moški, najstarejši pa sejri Miha. Tak naj bi predstavljali tri človekove starostne dobe.

Vsakši od njij je novorojenomi Jezušu prineso po en dar. Šli so za zvezzdov, štera jii je vodila do njega, se njemi poklonili in ga obdarüvali. Miha kak najstarejši je Jezušu podariu zlato, Gašper kadilo in Boltežar miro. V spomin na to eške gnes v jaslice, v betlehem postavimo te tri krale.

S tremi kralji je, kak sam pisala, povezana zvezzda, štero so modreci vidli, ka je na vzhodi (keleten) gor prišla, jim kazala paut in v Jeruzalemi čüdežno izginola. Ponovno je gor prišla, hodila pred njimi in se stavila nad krajom, gde je bilo dejte. Ta zvezzda naj bi bila komet (üstökös). Kitajski zapisi kažejo, ka se je komet sprtolejt leta 5 pred našim štetjom prikázüvo 70 dni. Najnovejše astronomske analize pa pravijo, ka je tau bila supernova.

Na té den in na njegov predvečer poznamo dosta verovanj in šeg. Kristjani znaüva pokropijo in pokadijo s kadilom svoje domačije,

mer: Če je bila na den sveti trej kralov megla, so v Prekmurji napovedali kolero. V Lipovcih so pravli, ka če so na svete tri krale mlake, de tisto leto dosta sena. V Gančanih pa, da bo tisto leto dovolj vina, če so na tri krale potoki tekli.

Na splošno je znano, ka naj bi bili trije kralji oziroma njihovi ostaniki (földi maradvány) shranjeni v Kölni v irešnjoj katedrali, štera je trno znano romarsko središče. Lidgé so že v srednjom veki romali v cerkev Köln ob

s kredov pa nad dveri napišejo letnico in prve črke imen trej kralov. Tak mo zdaj januara napisali 20+G+M+B+10. Na žalost tudi té šege vse bole izumérajo oziroma so trno rejdkke.

Trikralevske šege povezüjemo tudi s koledovanjem in prepevanjem trikralovskij kolednic. To je najznačilnejši tau toga svetka. Dosta je tudi pregovorov, povezanih s trejmi kralji. Na pri-

Renu, pravli so tudi, ka romajo v »Kelmorajn«. Naši starejši predniki naj bi tam meli celou svoj oltar. Glavno sporočilo trikralovoga pa koledovanja, štero sam omenila, je največ v tom, ka so prišli pa voščili srečo v novom leti. Gnes den bi nam kaj takšoga tö prav prišlo.

Jasmina Papić

Varaške ljudske pevke Slovenske zveze so se z veseldjom dale pozvati na tradicionalni Božično-novoletni koncert 27. decembra 2009 v Lipo v Prekmurji, steroga je pripravilo Kulturno društvo Lipa. Porabske ženske so pod vodstvom Marije Rituper tri lepe svete pesmi pokazale nota, Eta nauč, Poslušajte vsi ljudje pa Lejpa si Marija. Domanjo lüstvo se eške leko radüvalo domanjim ljudskim pevcom, mlašečomi zbori pa ljudski pevкам iz Lipovcev. Kulturno društvo Lipa je na velke svetke oprvin pripravilo na dvauri kulturnoga dauma jaslice, stero navado si želijo postaviti tö za tradicijo.

Žive jaslice v Andovci

Porabsko kulturno in turistično društvo Andovci pa Manjšinska samouprava Andovci sta 19. decembra pripravila ogled živi jaslic pri Porabski domačiji. Tau

hemskoj štalici. Tau smo mislili, ka žive jaslice napraviti je prvo paut najbola težko, potistim de že lakejše. Dapa letos smo leko vidli, ka je tau nej vsigdar

de, če nede publike. Dapa potistim sam se vsigdar pomiro. Če neda, te nede, te napravimo za svoj tau pa gotovo.

zato trplivi, pa nejsmo se njali. Malo smo se s palinkov segrejali pa vejnec se je pomalek tū napravo. Gda smo s tejm zgotauvili,

»Tam polega njega je Mati njegva, Marija, med živino zdaj ima v jaslicah sineka«

tak. Tau je pa zato bilau, ka smo meli spoj slabo vrejmen. Na, za žive jaslice je lepše bilau, ka je snej ūšo pa mrzlo bilau, dapa za tiste, šteri so špilali, nastopali pa za publiko je tau nej bilau najbaukše. Spoj pa tau, ka je skurok minus dvajsti stopinj bilau. Tak ka

Števanovske ljudske pevke so spejvale svete pesmi

Na kejpi se tō vidi, kak je na te den snejg išo

Būdinske deklina so mele lejpe glasove kak andjaldje

Kauli podne smo vcujstanihli adventni vejnec redti, dapa nej bi mislili, ka tau tašo mantranje baude. Snejg, mrzlo, veter pa tau

je že taši snejg spadno, ka z autoni se je že spoj nej leko vozo gora k naši kuči. Dapa Baug je pomago, zato ka je prišo eden traktor pa je paut spuco.

V petoj vōri, gda se je naš program začno, smo že vse gotovo meli. Prišle so števanovske ljudske pevke, būdinčarske »andjaldje« pa z lejpmi pesmimi so olepšali naše žive jaslice. Baug naj vam plača!

Po programi smo se s kūjanim vinom segrejali, šunko smo koštavali, fudaša pa poslušali. Lejpo pa veselo je bilau, leko vam je žau, ka vas nej bilau!

Karči Holec

je zdaj že drugo leto, ka s tejm zapremo naše prireditve. Prvin smo samo veški božič meli, dapa lani smo si tak zmislili, ka bi dobro bilau nikak olepšati te lejpi svetek pa s tejm bi te zaključili leto tō. Te je prišla ideja, ka bi bilau, če bi napravili eden velki adventni vejnec, pa pripravili ogled živi jaslic. Tak smo te prišli do tauga, ka smo letos že drugič organizirali, kak je pred več kak dvejezero lejptami bilau v betle-

V andovski stari domačiji so nej samo kale segrejavale liki kūjeno vino pa topel tej tō

je redno zeblo. Cejli den sam na tau mislo, ka bau-

vse nagnauk, kak če bi v Siberiji bili. Dapa mi smo

... DO MADŽARSKE

Leta 2009 je imela madžarska vlada 57 sej

Madžarska vlada je imela v lanskem letu 57 sej, na katerih so sprejeli več kot 350 vladnih uredb in skoraj 250 sklepov. Izmed 57 vladnih sej so bile tri skupne seje: madžarsko-hrvaška, madžarsko-avstrijska in madžarsko-slovenska. Bile so tudi tri izredne seje, 1. februarja se je vlada odločala o javnopravnem paketu, 19. aprila je razpravljala o programu za reševanje gospodarske krize, 1. septembra pa je obravnavala proračun za leto 2010.

Premier Gordon Bajnai je v parlamentu spregovoril 40-krat. Imel je 26 uradnih potovanj po Madžarski in 23 v tujino.

Parlament je leta 2009 sprejel 179 zakonov, od teh jih je vlada Gordona Bajnaja od 19. aprila 2009 sprejela 157.

Novo leto, nova pravila

V novem letu se bo spremenila davčna zakonodaja, poostiril se bo kazenski zakonik in znižali se bodo stroški za toplovod.

Od 1. januarja se bo znižala tudi dohodnina. Spodnja davčna stopnja bo 17-odstotna, zgornja stopnja pa se bo znižala na 32%. Zmanjšala se bodo tudi bremena za podjetnike, dodatki se bodo znižali za 5%. Uveden pa bo davek na premoženje, ki ga bo treba plačevati za določene nepremičnine, vodna in zračna vozila ter za osebna vozila z visoko zmogljivostjo.

Od novega leta se bo zvišala minimalna plača, ki bo znašala mesečno bruto 73.500 forintov.

FIDESZ bi 11. aprila na volišča

Vodja poslanskega kluba Tibor Navracics je v novoletnem intervjuju izjavil, da njegova stranka podpira, da bi bile parlamentarne volitve 11. aprila. Po njegovem je vlada popolnoma odpovedala, je v razsulu, zato bi bilo dobro, če bi čimprej prišlo do volitev.

Likovne razstave med Soboto in Potrno

SKUPNO IN PRIVLAČNO V RAZNOLIKOSTI

V Murski Soboti sta bili konec leta dve razstavi in na začetku zopet dve, in sicer je bila zadnja iz lanskega repertoarja v Galeriji z deli Gustava Gnamuša, in od danes razstava slik Gustava

Goričkem in tudi lanske udeležene lanske 8. mednarodne likovne kolonije v Monoštru.

V koloniji je sodelovalo - ustvarjalo 8 slikarjev, njihova dela so razstavljena v so-

Dela 15. likovne kolonije Primož Trubar si je ogledal tudi predsednik Slovenskega protestantskega društva, mag. Viktor Žakelj. Na posnetku sliki akademskih slikarjev Franca Mesariča in Štefana Hauka.

Januša; v Pomurskem akademskem centru (PAC) je razstava del 15. slikarske kolonije Primož Trubar, v Pavlovi hiši v Potrni/Laafeldu pa so na ogled dela treh avtorjev pod skupnim naslovom *Metamorfoze*.

Za zadnjo lansko razstavo so v soboški Galeriji izbrali dela Gustava Gnamuša, enega najpomembnejših slovenskih likovnih umetnikov in profesorja na ljubljanski likovni akademiji. Umetnik se je v Soboti predstavil prvič, in to z deli, ki so nastala v zadnjih petih letih.

Za uvod v letošnje razstave se v Galeriji s samostojno razstavo slik predstavlja Gustav Januš, za katerega Marko Košan pravi, da *sugestivno presega spektakularni hermetizem samozadostnega abstraktnega slikarstva, ki se je že davno izčrpal v opusih številnih imenitnih modernističnih slikarjev 20. stoletja.*

Moravske Toplice so lani jeseni že petnajstič gostile slovenske likovne ustvarjalce v koloniji Primož Trubar, ki se navezuje na dan reformacije na Slovenskem. Vseskozi strokovno kolonijo vodi akademski slikar Nikolaj Beer iz Križevca na

boški galeriji PAC. Na otvoritvi je Viktor Žakelj, predsednik Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar, povedal da pomenita kolonija in

V Pavlovi hiši razstavljajo Johnny Fortmuller, na posnetku so njegova dela, Robert G. Tomaschek in Albert Holler.

razstava pomembno kulturno dejanje v gospodarsko težkih časih. Posredno je izrekel željo, da bi ogled razstave prinesel obiskovalcem umetniški užitek in vedrino, ko bi za kratek čas pozabili na vsakdanje stiske in probleme. Ako se bo to zgodilo, potlej je namen razstave dosežen in trud poplačan. Na razstavi so dela Hermana Gvardjančiča, Štefana Hauka, Rada Jeriča, Anke Krašna, Franca

Mesariča, Milana Razborška, Aleša Sedmaka in Vinka Tuška. Glede na raznolikost umetniškega izraza se je umetnostni zgodovinar, mag. Franc Obal odločil za posamično predstavitev avtorjev, predvsem pa njihovih, v Moravskih Toplicah in širši okolici nastalih del, in ni iskal skupnega imenovalca. Poudaril pa je pomen katalogov, ki spremljajo vse razstave, tudi petnajsto, in s tem celoviteje ohranjajo dela in vsebino kolonije Primož Trubar.

Tretja razstava, ki bo v Pavlovi hiši odprta do konca februarja, nosi naslov *Metamorfoze* in združuje različne dostope do teme tehnika - sprememba - razkroj. Johnny Fortmuller, Robert G. Tomaschek in Albert Holler so trije avtorji, ki živijo na avstrijskem Štajerskem. Uporabljajo različne tehnike, kar se vidi najlepše ob ogledu razstave: Johnny Fortmuller ustvarja plastike velikega formata iz lesa in kovine, Robert G. Tomaschek riše in slika z

veliko natančnostjo kmetijske stroje, traktorje, avtomobile in vlake, medtem ko Albert Holler raziskuje in s fotoaparatom beleži podrobnosti, kako od Panonije do Jadrana propadajo železniške postaje in železniške trase. Kot zanimivost, ta avtor je po izobrazbi in delu zdravnik v Gradcu.

Tekst in fotografije:
Ernest Ružič

Četrta spominska razstava v spomin na Jožeta Vilda

»Pred štirimi leti smo na ta dan odvarjali razstavo v tej dvorani. Stal je ob meni, in ko je zrecital svojo pesem, zrecital zadnjo kitico „V Porabju dobri so ljudje“, se je zgrudil in kmalu umrl. Večina med vami je spremljala ta tragični dogodek. Pred štirimi leti smo zgubili našega dobrega prijatelja Jožeta Vilda. Gospod Vild je na svoji bogati življenjski poti aktivno delal na kulturnem, športnem in literarnem področju. Bil je med prvimi iz Slovenije, ki je navezal stike s Porabjem. Svoje poslanstvo je začel za nas in za vas v 70-ih letih. V težkih

Otvoritev razstave v Slovenskem domu

časih. Več kot pred desetimi leti je dal idejo, je prosil, naj ustanovimo društvo upokojencev v Porabju. To smo na srečo naredili in društvo od ustanovitve uspešno dela. Jože je predlagal tudi razstave likovne sekcije društva upokojencev iz Murske Sobotice.

Jaz osebno sem ponosen, da sem ga poznal in je postal moj prijatelj in Vaš prijatelj. Porabski Slovenci obljubljam, da bomo nadaljevali delo Jožeta Vilda in bomo ohranili spomin na našega večnega prijatelja.«

Občinstvo med ogledom razstave

S temi besedami se je predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jože Hirnšek spominjal na gospoda Vilda 16. decembra v Slovenskem kulturnem in informativnem centru na otvoritvi razstave, ki je bila posvečena njegovemu spominu.

Razstavo je pripravila Likovna sekcija Mozaik Društva upokojencev Murska Sobota, odprl pa jo je generalni konzul v Monoštru Drago Šiftar, ki se je na gospoda Vilda spominjal z anekdotami iz svojih mladinskih let. »Dobri ljudje, šteri so več nej med nami, so pustili za seov dober duh. Ta dober duh bi rad, ka živi stalno tū v Porabju in da poveže nazaj, da smo Prekmurci pa Porabci bili v enom,« - je na koncu zaželel.

Otvoritev razstave so z lepimi pesmimi popestrile Ljudske pevke iz Monoštra.

Nikoletta Vajda

Doživetje prostora v treh muzejih

Dva vrabca, ki nosita na sebi barve slovenske in madžarske zastave – to je simbol muzejskopedagoškega projekta z naslovom »Sense of place – A megéltáj – Doživetje prostora«. Otroci na prekmursko-porabskem območju naj bi raznašali drobce kulturne dediščine tako, kot raznašata majhna ptiča semena po poljih.

njihova znanja, vse njihove spomine bodo nosili otroci dalje. Ker je to kulturna dediščina, ki je nastala na etnično mešanem območju, zaradi katere smo mi takšni, kot smo, je pomembno, da ti otroci znajo te jezike, ki se govorijo na tem prostoru,« - je na tiskovni konferenci dejala direktorica Pokraj-

metov, stavbarstvo, glasbo, kulinariko, oblačila. Na posameznih mestih muzejev bodo postavljene točke za otroke, pri katerih jih bodo čakale vsebine v povezavi s temi temami. Na koncu vsakega programa bodo otroci prevzeli svoje pridobljeno znanje s pomočjo kviza. Šolarji bodo torej preko igre spoznavali jezik in kulturno dediščino drugih. »Vloga porabskega narečja bo pri muzejskopedagoškem programu velika. Zato smo mislili, da v ta program vključimo tudi člane Društva porabskih upokojencev. 'Babice in dedki' bodo prenašali kulturno dediščino na 'vnuke', da se bodo otroci tudi v živo

na temo muzejske pedagogike in muzeologije, zanje bo izdan tudi dvojezični priročnik. (Dejavnosti organizira muzej v Murski Soboti.) Nastala bo tudi javna digitalna baza informacij o kulturni dediščini narodnostnih manjšin, ki bo dostopna na spletu. Za potrebe projekta se bo nabavila računalniška oprema in digitalna kamera.

Po treh letih, po izteku projekta, se bodo dejavnosti nadaljevale kot permanentni izobraževalni program, ki ga želijo snovalci znova in znova nadgrajevati in vanj vključevati nove generacije.

V vseh treh muzejih bodo prenovljeni in opremljeni prostori za trajno izvajanje

lež investicije znaša 60 odstotkov vseh odobrenih sredstev za Monošter. Tukaj bodo sezidali prizidek velikosti 85 m², ki bo omogočil neoviran dostop do prostorov za izvajanje muzejskopedagoškega programa (stopnice na severni strani). V prizidku bo tudi sprejemnica, pisarna vodij delavnic in skladišče muzejskopedagoškega programa. Z adaptacijo pritličja (podrli bodo dve steni), nastanejo trije veliki prostori za delavnico in pripadajočo novo stalno razstavo *Življenje Slovencev v Porabju*. Staro razstavo, ki šteje že nad 25 let, bodo namreč posodobili in preuredili primerno muzejskopedagoškemu programu. Sodelujoče otroške skupine bodo vedno narodnostno mešane in šteje 10-15 oseb.

Poleg pedagoškega dela je v projektu poudarjen tudi raziskovalni del, saj bodo sodelavci vseh treh muzejev raziskovali dediščino svojega območja, rezultate pa bodo prenesli v pedagoški program in konkretne učne pripomočke. »Za delovni zvezek in zgoščenko je treba zbrati etnološko gradivo na terenu, v muzejih in v različnih ustanovah.

To je izjemna priložnost tako za Prekmurje kot za Železno županijo oziroma za Slovenijo in Madžarsko, odpiramo novo poglavje v sodelovanju na muzejskem področju. Tega je doslej bilo zelo malo, mi smo s tem projektom do 2012 postavili temelje, in upam, da bomo z delom nadaljevali tudi po tem datumu, saj je mednarodno sodelovanje izjemnega pomena,« - je izpostavil kustos lendavskega muzeja Zoltán Kepe.

O metodah in učnih pripomočkih so lahko novinarji na tiskovni konferenci že dobili bežen vtis, saj so morali iz velikih lesenih črk sestaviti ime projekta.

Vrabci, ki raznašajo kulturno dediščino

Skupna vrednost projekta znaša nekaj nad 800 tisoč evrov in je delno sofinanciran iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj. Projekt traja od 1. avgusta 2009 do 31. julija 2012, osrednja ciljna skupina so osnovnošolci (6 do 15 let) kot nosilci prihodnjega medkulturnega dialoga. Ti otroci bodo sodelovali v posebnem muzejskopedagoškem programu, ki se bo izvajal v treh sodelujočih muzejih (Pokrajinski muzej Murska Sobota – kot vodilni partner, Galerija – Muzej Lendava ter Muzej Avgusta Pavla v Monoštru). Ti muzeji delujejo na območju, ki ga naseljujeta madžarska narodna skupnost v Sloveniji in slovenska narodna manjšina na Madžarskem. Otroci bodo kulturno dediščino spoznavali preko tradicionalnih predmetov v teh muzejih. »Oni so naša prihodnja publika. Oni bodo dalje prenašali to znanje, ki ga mi hranimo v muzejih. Hranimo pa neko dediščino rodov, ki so živeli stoletja na tem prostoru in živijo tudi sedaj. Vsa

skega muzeja Murska Sobota *Metka Fujs*.

Projekt gradi svojo vsebino na komunikaciji med pripadniki obeh manjšin z obema narodoma in med seboj. Program bo ponujal učenje obeh knjižnih jezikov in tudi dveh narečij (porabskega in hetiškega). Tako skrbijo sodelavci tudi za obstanek obeh dialektov in želijo znanje jezika sosedov razširiti tudi med tistimi, ki ne živijo na dvojezičnem območju. Vsak muzej zbere učence v svojem okolišu, ki nato skupaj sodelujejo na programih na nekateri od treh lokacij. Med spoznavanjem kulturne dediščine bodo otrokom v pomoč tudi učni pripomočki, med njimi interaktivni računalniški program, ilustriran delovni zvezek ter igra Spomin. S pomočjo le-teh bodo lahko sodelujoči spoznavali izraze za posamezne predmete in pojme v »štirih jezikih«. Besede bodo zapisane in tudi povedane. Pedagogi-etnologi že sedaj delajo na zgoščenki, ki bo obsegala šest tem: predstavitev muzejev in pred-

Takšna bo delavnica v Muzeju Avgusta Pavla

srečevali s porabsko govornico, ne le preko računalnika in zgoščenke,« - je poudarila etnologinja Muzeja Savaria *Marija Kozar*. Dodala je, da se bodo otroci naučili najenostavnejše besede, recimo pri kuhanju krompirjevih žgancev: *mela - moka - liszt*. Na tak način se bo bogatil njihov besedni zaklad.

Sodelujoči v projektu načrtujejo tudi skupne poletne tabore, ki bodo namenjeni medsebojnemu druženju, spoznavanju in tudi učenju ob igri. Za pričetek bo tabor pilotski, po ovrednotenju izkušenj pa lahko sledijo še nadaljnja druženja. Za sodelujoče učitelje in mentorje bodo namenili dve delavnici

projekta. Na Gradu v Murski Soboti bodo prenovili prostore v pritličju za izvajanje muzejskopedagoškega programa (pedagoška delavnica, učilnica, kuhinja). V Lendavi bodo prav tako izoblikovali 22 m² velik prostor za pedagoške namene. Na madžarski strani je projekt partner Direkcija železnožupanijskih muzejev, ki vsebinsko in finančno vodi ter koordinira dela na Madžarskem. Na področju raziskovanja sodeluje pri izboru tipičnega muzejskega gradiva in izdelavi seznama kulturnih elementov, ki bodo zastopani v skupnih izdelkih projekta. Največja naložba v projektu je povezana z monoštrskim Muzejem Avgusta Pavla. De-

-dm-

